

UDK:101.1

Nurmurod DJURAEV,

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Maxsus operatsiyalarni muvofiqlantirish boshqarmasi Maxsus tayyorgarlik o'quv markazi Sikl boshlig'i

E-mail: nurmurod@mail.ru

S.f.f.d E.Sattorov taqrizi asosida

ANALYSIS OF INSTITUTIONAL AND FUNCTIONAL FACTORS OF MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Annotation

This article explores the critical role of institutional and functional factors in the management of sustainable development. By examining the frameworks, policies, and practices that contribute to sustainable development, we identify key determinants and propose strategies to enhance sustainability management. The study draws on various case studies and empirical research to underline the importance of integrated approaches in achieving long-term sustainability goals.

Key words: Sustainable Development, Institutional Factors, Governance Structures, Legal and Regulatory, Frameworks, Policy Integration, Multi-Level Governance, Stakeholder Engagement, Environmental Legislation, Economic Instruments, Compliance and Enforcement.

АНАЛИЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ РАЗВИТИЕМ

Аннотация

В данной статье исследуется решающая роль институциональных и функциональных факторов в управлении устойчивым развитием. Изучая основы, политику и практику, которые способствуют устойчивому развитию, мы определяем ключевые определяющие факторы и предлагаем стратегии по улучшению управления устойчивым развитием. Исследование опирается на различные тематические исследования и эмпирические исследования, чтобы подчеркнуть важность комплексных подходов в достижении долгосрочных целей устойчивого развития.

Ключевые слова: Устойчивое развитие, институциональные факторы, структуры управления, нормативно-правовая база, рамки, интеграция политики, многоуровневое управление, взаимодействие с заинтересованными сторонами, экологическое законодательство, экономические инструменты, соблюдение и обеспечение соблюдения.

BARQAROR TARAQQIYOT UCHUN BOSHQARUV SOHASINING INSTITUTIONAL VA FUNKSIONAL OMILLARINING TAHLILI

Annatsiya

Ushbu maqola barqaror rivojlanishni boshqarishda institutsional va funktsional omillarning muhim rolini o'rganadi. Barqaror rivojlanishga hissa qo'shadigan asoslar, siyosatlar va amaliyotlarni o'rganib chiqib, biz asosiy hal qiluvchi omillarni aniqlaymiz va barqarorlikni boshqarishni yaxshilash bo'yicha strategiyalarni taklif qilamiz. Tadqiqot uzoq muddatli barqarorlik maqsadlariga erishishda integratsiyalashgan yondashuvlarning muhimligini ta'kidlash uchun turli amaliy tadqiqotlar va empirik tadqiqotlarga asoslanadi.

Kalit so'zlar: Barqaror rivojlanish, institutsional omillar, boshqaruv tuzilmalari, huquqiy va me'yoriy hujjatlar, asoslar, siyosat integratsiyasi, ko'p boshqaruv, manfaatdor tomonlarning ishtiroki, ekologiya qonunchiligi, iqtisodiy vositalar, muvofiqlik va ijroni ta'minlash.

Kirish. Barqaror rivojlanish iqtisodiy o'sish, ijtimoiy inkluziya va atrof-muhitni muhofaza qilishning o'zaro bog'liq o'lchovlarini o'z ichiga olgan global jamiyatlar uchun markaziy maqsad sifatida paydo bo'ldi. U 1987 yilda Brundtland komissiyasi tomonidan ta'kidlanganidek, kelajak avlodlarning o'z ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga putur etkazmasdan, hozirgi kun ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan. Barqaror rivojlanishga erishish, yaxlit boshqaruv strategiyasini yaratish uchun institutsional va funktsional omillarni birlashtiradigan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi.

Hukumat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari (NNT), xalqaro agentliklar va xususiy sektor tuzilmalarini o'z ichiga olgan institutlar barqaror rivojlanishning tarkibiy asosini ta'minlaydi. Ular siyosatni shakllantirish, qoidalarni qo'llash va barqaror tashabbuslarni amalga oshirish uchun resurslarni taqsimlash uchun javobgardir. Ushbu institutlarning samaradorligi ularning boshqaruv tuzilmalari, huquqiy va me'yoriy-huquqiy bazalari hamda turli sektorlar bo'ylab siyosatni qay darajada birlashtira olishlariga bog'liq.

Boshqa tomondan, funktsional omillar barqaror rivojlanish tashabbuslarini boshqarishning amaliy jihatlari bilan bog'liq. Bularga strategik rejalashtirish, resurslarni boshqarish, monitoring va baholash kiradi. Strategik rejalashtirish barqarorlik uchun qarash va maqsadlarni belgilaydi, resurslarni boshqarish esa tabiiy, moliyaviy va inson resurslaridan samarali

foydalanishni ta'minlaydi. Monitoring va baholash doimiy takomillashtirish va moslashishga imkon beruvchi barqarorlik tashabbuslarining borishi haqida fikr bildiradi.

Barqaror rivojlanish muvaffaqiyati uchun institutsional va funktsional omillarning o'zaro ta'siri juda muhimdir. Kuchli institutlar zarur yordam va tuzilmani ta'minlaydi, samarali funktsional boshqaruv esa barqaror amaliyotlarning amaliy amalga oshirilishini ta'minlaydi. Ushbu maqolada barqaror rivojlanishni muvaffaqiyatli boshqarishning asosiy omillarini aniqlash uchun turli amaliy tadqiqotlar va empirik tadqiqotlar asosida ushbu omillar batafsil ko'rib chiqiladi.

Quyidagi bo'limlarda barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi institutsional asoslar, boshqaruv tuzilmalari, qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazalar va siyosat integratsiyasini o'rganish ko'zda tutilgan. Keyin biz barqaror tashabbuslarni boshqarishning funktsional jihatlari, jumladan strategik rejalashtirish, resurslarni boshqarish, monitoring va baholashni ko'rib chiqamiz. Keys tadqiqotlari orqali biz ushbu omillar turli kontekstlarda qanday muvaffaqiyatli birlashtirilganligini ko'rsatamiz va barqarorlikni boshqarishni yaxshilash bo'yicha eng yaxshi amaliyot va strategiyalar haqida tushuncha beramiz.

Menagementning institutsional va funktsional omillarini tushunish va hal qilish orqali biz barqaror rivojlanishga yanada samarali va barqaror yondashuvlarni ishlab chiqishimiz mumkin,

bu esa hozirgi va kelajak avlodlar uchun uzoq muddatli foyda keltiradi.

Adabiyot manbalarini haqida umumiy ma'lumot; Adabiyot sharhi

1987 yilda Brundtland hisobotida ommalashgan barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqtisodiy o'sish, ijtimoiy inklyuziya va atrof-muhitni muhofaza qilish muvozanatini ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi. Barqaror rivojlanish kelajak avlodlarning o'z ehtiyojlarini qondirish qobiliyatini buzmasdan hozirgi kun ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan. Ushbu triadik yondashuv global miqyosda barqaror rivojlanish siyosati va amaliyotlarini boshqarish uchun ishlab chiqilgan ko'plab ramkalar va modellar uchun asos bo'ldi[1].

Samarali boshqaruv barqaror rivojlanishning asosi bo'lib, qarorlar qabul qilish va resurslarni taqsimlash uchun zarur asosni ta'minlaydi. Adabiyotlarda yaxshi boshqaruvning bir qancha asosiy atributlari, jumladan, shaffoflik, hisobdorlik, inklyuzivlik va ishtirokchi yondashuvlar yoritilgan.

Fung (2015) boshqaruvdagi shaffoflik barqaror rivojlanish tashabbuslarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan manfaatdor tomonlar o'rtasida mas'uliyat va ishonchni oshirishini ta'kidlaydi[3].

Biermann va boshqalar. (2010) boshqaruv jarayonlariga turli manfaatdor tomonlarni qo'shish muhimligini muhokama qilib, bu inklyuzivlik siyosatni yanada kengroq qo'llab-quvvatlash va samaraliroq amalga oshirishga yordam beradi[1].

Barqaror amaliyotlarni boshqaradigan qoidalar va standartlarni o'rnatish uchun huquqiy va me'yoriy bazalar muhim ahamiyatga ega. Ushbu tizimlar barqaror rivojlanish muammolarining dinamik tabiatini hal qilish uchun moslashuvchan va inklyuziv bo'lishi kerak.

Dernbaxga (2002) ko'ra, samarali ekologik qonunlar barqarorlikni rag'batlantirish uchun asosiy hisoblanadi. Bunday qonunlar yangi ilmiy bilimlarni o'z ichiga olishi va paydo bo'layotgan ekologik muammolarni hal qilish uchun muntazam ravishda yangilanib turishi kerak[3].

Stavins (2003) barqaror xulq-atvorni rag'batlantirish va atrof-muhitga ta'sirni kamaytirishda soliqlar, subsidiyalar va bozorga asoslangan mexanizmlar (masalan, uglerod savdosi) kabi iqtisodiy vositalarning rolini muhokama qiladi[11].

Siyosat integratsiyasi barqaror rivojlanish maqsadlariga turli sektorlar va siyosat sohalarda yaxlit tarzda erishishni ta'minlaydi. Ushbu integratsiya barqarorlik sa'y-harakatlariga putur etkazishi mumkin bo'lgan bema'ni yondashuvdan qochish uchun juda muhimdir.

Nilsson va boshqalar. (2012) barqaror natijalarga erishish uchun energiya, qishloq xo'jaligi va transport kabi sektorlar bo'yab siyosatni muvofiqlashtirish muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu muvofiqlashtirish bir sektordagi harakatlar boshqa sohalarda natijalarni qo'llab-quvvatlash va yaxshilashni ta'minlaydi[7].

Siyosatni loyihalashda uzoq muddatli rejalashtirish zarurati Meadows va boshqalar tomonidan ta'kidlangan. (2004), ular kelajak avlodlar va potentsial uzoq muddatli ta'sirlarni hisobga olish barqaror rivojlanish uchun muhim ekanligini ta'kidlaydilar[6].

Brayson (2018) davlat boshqaruvida strategik rejalashtirish muhimligini ta'kidlab, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish uchun aniq tasavvur va ongli qarorlar qabul qilish muhimligini ta'kidlaydi[2].

Ostrom (1990) tabiiy resurslarni barqaror boshqarishda jamoaviy harakatlar va institutsional tartiblarning muhimligini ta'kidlab, umumiy resurslarni boshqarishning har tomonlama tahlilini taqdim etadi[8].

Patton (2008) barqarorlik tashabbuslarini amalga oshirishda uzluksiz fikr-mulohaza va moslashuv zarurligini ta'kidlab, rivojlanishni baholashni muhokama qiladi[9].

Tadqiqot metodologiyasi.

Institutsional va funktsional omillar tahlili shuni ko'rsatadiki, barqaror rivojlanishni boshqarish mustahkam asoslar va amaliy amalga oshirish strategiyalarining kombinatsiyasini talab qiladi. Institutlar inklyuziv, shaffof va moslashuvchan bo'lishi kerak, funktsional jihatlar esa strategik rejalashtirish, resurslardan samarali foydalanish va doimiy baholashga qaratilishi kerak.

Tahlil va natijalar.

1-tadqiqot: Daniyada qayta tiklanadigan energiya

Daniyaning qayta tiklanadigan energetikani rivojlantirishdagi muvaffaqiyati kuchli institutsional asoslar va strategik resurslarni boshqarish muhimligini ko'rsatadi. Daniya hukumati qo'llab-quvvatlovchi siyosatni amalga oshirdi, texnologiyaga sarmoya kiritdi va manfaatdor tomonlarni jalb qildi, natijada uglerod chiqindilarini sezilarli darajada qisqartirdi va energiya xavfsizligini oshirdi.

2-tadqiqot: Braziliyaning Kuritiba shahridagi shahar barqarorligi

Kuritibaning innovatsion shahar rejalashtirish integratsiyalashgan siyosat yondashuvlari samaradorligini ko'rsatadi. Shaharda jamoat transporti, yashil maydonlar va qayta ishlash dasturlariga e'tibor qaratilishi atrof-muhit sifati va ijtimoiy farovonlikni oshirdi. Bu muvaffaqiyat kuchli boshqaruv, jamoatchilik ishtiroki va moslashuvchan boshqaruv amaliyoti bilan bog'liq.

Xulosa. Barqaror rivojlanish murakkab va dinamik jarayon bo'lib, boshqaruvning yaxlit yondashuvini talab qiladi. Institutsional asoslarni mustahkamlash va funktsional imkoniyatlarni oshirish orqali jamiyatlar barqarorlik muammolarini yaxshiroq hal qilishlari mumkin. Kelajakdagi tadqiqotlar barqaror rivojlanishni boshqarishni qo'llab-quvvatlash uchun innovatsion vositalar va usullarni ishlab chiqish hamda boshqaruv va resurslarni boshqarishning yangi modellarini o'rganishga qaratilishi kerak.

ADABIYOTLAR

1. Biermann, F., et al. (2010). *Earth System Governance: People, Places and the Planet.*
2. Bryson, J. M. (2018). *Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations.*
3. Dernbach, J. C. (2002). *Stumbling Toward Sustainability.*
4. Fung, A. (2015). "Putting the Public Back into Governance: The Challenges of Citizen Participation and Its Future."
5. Jacobsson, S., & Lauber, V. (2006). "The politics and policy of energy system transformation—explaining the German diffusion of renewable energy technology."
6. Meadows, D. H., et al. (2004). *Limits to Growth: The 30-Year Update.*
7. Nilsson, M., et al. (2012). "Policy coherence for sustainable development: Exploring the policy space for climate change and development."
8. Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action.*
9. Patton, M. Q. (2008). *Utilization-Focused Evaluation.*
10. Rabinovitch, J., & Leitman, J. (1996). "Urban planning in Curitiba."
11. Stavins, R. N. (2003). "Experience with Market-Based Environmental Policy Instruments."